

Nr 111.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förvaltningen av vissa stödlån; given Stockholms slott den 26 februari 1954.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Enligt nu gällande ordning handhar lantbruksnämnderna förvaltningen av de stödlån, som beviljats jordbrukare, vilka lidit förlust på grund av skördeskador under åren 1950—1952. I propositionen föreslås, att nämnda förvaltning skall från och med den 1 juli 1954 överföras till riksbanken.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om förvaltningen av stödlån till jordbrukare, som lidit förlust på grund av skördeeskador, samt anför därvid.

I skrivelse den 4 december 1953 har *lantbruksstyrelsen* hemställt, att förvaltningen av stödlån, som beviljats jordbrukare, vilka lidit förlust på grund av skördeeskador under åren 1950—1952, skall från och med den 1 juli 1954 överföras från lantbruksnämnderna till riksbanken. Vid skrivelsen har fogats utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken den 26 november 1953.

Över framställningen har, efter remiss, utlåtande avgivits av statskontoret.

Innan jag närmare redogör för lantbruksstyrelsens framställning torde jag få lämna en översikt rörande omfattningen av låneverksamheten, medelsanvisningen till denna ävensom de författningsbestämmelser, vilka ligga till grund för verksamheten.

Låneverksamhetens omfattning m. m.

Med anledning av de förluster, som under åren 1950 och 1951 åsamkades jordbrukare till följd av felslagen skörd respektive svartrostangrepp å vete, stormskada å oljeväxter eller översvåmnings- eller därmed jämförlig regnskada, anvisades under kapitalbudgeten, fonden för låneunderstöd, till Stödlån till jordbrukare dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor (Prop. 1951: 79; Rskr. 332), dels ock å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1951/52 ett investeringsanslag av 20 000 000 kronor (Prop. 1951: 219; Rskr. 381). Vidare medgav 1952 års riksdag (Prop. 253; Rskr. 448), att nämnda två investeringsanslag fick enligt i huvudsak de grunder, som förordats i propositionen, tagas i anspråk för utlämnande av stödlån med anledning av skörde-

skador under år 1952. Slutligen anvisade 1953 års riksdag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53 (Prop. 47; Rskr. 64) för sistnämnda ändamål ytterligare ett investeringsanslag av 30 000 000 kronor.

Bestämmelser rörande ifrågavarande låneverksamhet meddelades i kungörelserna den 8 juni 1951 (nr 369), den 14 december 1951 (nr 766) och den 19 december 1952 (nr 764). Enligt förstnämnda kungörelse, avseende skördeskador år 1950, kunde lån beviljas med högst 3 000 kronor. Om synnerliga skäl förelåg, kunde dock lånebeloppet ökas till högst 5 000 kronor. Enligt sistnämnda två kungörelser, avseende skördeskador åren 1951 och 1952, fick lån i allmänhet ej beviljas till högre belopp än som motsvarade hälften respektive två tredjedelar av den förlust, sökanden kunde beräknas ha lidit av skörden. Återbetalning av lån skall ske med en femtedel om året, dock att lantbruksnämnd om särskilda skäl föreligger kan medge förlängning av amorteringstiden till högst tio år. I kungörelsen 1952:764 föreskrevs, att lån skall vara amorteringsfritt under två år.

I fråga om verksamhetens omfattning må nämnas, att lantbruksnämnderna beviljat 18 774 stödlån med ett sammanlagt lånebelopp av 47 469 915 kronor. Därav avser 17 692 lån med ett sammanlagt lånebelopp av 43 947 675 kronor skördeskador under år 1952. Av dessa lån har 429 ännu icke utbetalats i sin helhet.

Verkställda utbetalningar och inbetalningar intill den 1 september 1953 framgår av följande sammanställning.

Kungörelse	Utbetalda lånebelopp Kronor	Inbetalningar å lån Kronor	Utestående lånebelopp 31/8 1953 Kronor
369/51	247 050	54 220	192 830
766/51	3 012 269	113 609	2 898 659
764/52	42 750 064	39 997	42 710 067

Lantbruksstyrelsens framställning och yttrandet däröver.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att förvaltningen av stödlånen redan nu medför ett betydande arbete för lantbruksnämnderna. Detta arbete kommer emellertid att ökas högst väsentligt, sedan ränte- och amorteringsskyldighet inträtt för samtliga inemot 19 000 stödlån. Det bör enligt styrelsen beaktas, att nämnderna — bortsett från de statsbidrag för rationaliseringsändamål, som utgår i form av avskrivningslån — icke handhar låneförvaltande uppgifter och att nämndernas organisation ej heller uppbyggts för dylika uppgifter i någon större utsträckning. Ett av de motiv, som låg till grund för införandet av kreditgarantisystemet, var sålunda, att nämnderna icke skulle betungas med någon mera omfattande låneförvaltning. Härtill kommer enligt styrelsen, att arbetsbördan för nämndernas tjänstemän är orimligt stor även utan den extra belastning, som förvaltningen av stödlånen utgör.

Styrelsen anser sålunda starka skäl föreligga för att befria nämnderna

från ifrågavarande förvaltning. Vid överläggningar i ämnet med fullmäktige i riksbanken har styrelsen därför föreslagit, att förvaltningen skall övertagas av riksbanken. Fullmäktige har enligt ett vid styrelsens skrivelse fogat protokollsutdrag förklarat, att riksbanken är villig därtill.

Enligt styrelsens mening synes det lämpligast, att riksbanken övertager förvaltningen av stödlånen från och med den 1 juli 1954. Inom den närmaste tiden skall nämnderna vidtaga åtgärder för årsuppbörden å de tidigare lånen, och de får några månader på sig för att driva in annuiteterna. Slututbetalning å beviljade lån bör ske i god tid före budgetårets utgång. Lånerörelsen hos nämnderna avstämmes vid bokslutet, och samtliga konstanta medel, såväl kapital som räntor, skall enligt givna föreskrifter per den 30 juni inbetalas till riksgäldskontoret eller inlevereras till budgeten. Riksbanken synes icke böra besvärmas med ytterligare utbetalningar å lånen. Samtliga utestående fordringar är specificerade hos nämnderna i debiterings- och uppbördslängder, och överflyttningen till riksbanken av låneverksamheten bör ske på grundval av dessa centralt avstämda noteringar på samma sätt, som skedde vid överflyttningen per den 1 juli 1948 av de utav egnahemsstyrelsen förvaltade lånen. Den rent redovisningsmässiga överföringen av stödlånen kan ske centralt mellan styrelsen och riksbankens huvudkontor.

Styrelsen upptager till sist frågan om ersättning till riksbanken för bestyret med ifrågavarande förvaltning. Det torde enligt styrelsen få förutsättas, att dylik ersättning skall utgå. Av nyssnämnda protokollsutdrag framgår emellertid, att riksbanken icke ansett sig böra taga ställning till frågan om ersättningens storlek, förrän erfarenhet vunnits om det ökade arbete, som övertagandet av förvaltningen kan komma att medföra. Några medel för att bestrida sådan ersättning synes därför enligt styrelsens mening icke behöva beräknas å riksstaten för nästa budgetår. Styrelsen erinrar emellertid om att riksbanken för förvaltningen av tidigare övertagna egnahemslån m. m. uppbär ersättning med 3 kronor 50 öre för lån och år. Denna ersättning bestrides från förslagsanslaget till Ersättning åt riksbanken för förvaltningen av vissa lånefonder m. m. Gottgörelsen för förvaltningen av nu ifrågavarande stödlån synes dock, såvitt styrelsen kan bedöma, kunna bestämmas lägre med hänsyn till deras i jämförelse med egnahemslånen enklare beskaffenhet.

Yttrande. Statskontoret förklarar sig icke ha något att erinra mot bifall till styrelsens framställning.

Departementschefen.

I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att lantbruksnämnderna bör befrias från den fortsatta förvaltningen av ifrågavarande stödlån. En förutsättning för att nämnderna skall kunna utnyttja fördelarna ur administrativ synpunkt med det statliga kreditgarantisystem, som införts på jordbruks-

rationaliseringens område, synes nämligen vara, att de icke i någon större omfattning betungas med låneförvaltande uppgifter. Såsom framgår av styrelsens skrivelse handhar nämnderna — bortsett från de statsbidrag för rationaliseringsändamål, som utgår i form av avskrivningslån — icke heller några dylika uppgifter. Sålunda överflyttades i samband med införandet av det statliga kreditgarantisystemet på nyssnämnda område från och med den 1 juli 1948 förvaltningen av vissa utav egnahemsnämnderna och hushållningssällskapen utlämnade lån från dessa organ till riksbanken. En liknande överflyttning synes lämplig i nu ifrågavarande fall. Riksbanken har, såsom framgår av det vid styrelsens skrivelse fogade protokollsutdraget, förklarat sig villig att övertaga förvaltningen.

Jag ansluter mig alltså till lantbruksstyrelsens förslag, att förvaltningen av de stödlån, varom nu är fråga, skall från och med den 1 juli 1954 överföras till riksbanken. Lånen bör efter överföringen redovisas å riksbankens delfond av fonden för låneunderstöd. Det torde i övrigt få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga detaljföreskrifter i samband med överföringen. Såsom framgår av styrelsens skrivelse torde frågan om ersättning till riksbanken för förvaltning av lånen icke behöva upptagas till behandling i nu förevarande sammanhang.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att medge,

att förvaltningen av de stödlån, som beviljats jordbrukare, vilka lidit förlust på grund av skördeskador under åren 1950—1952, må från och med den 1 juli 1954 överföras från lantbruksnämnderna till riksbanken.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Kerstin Krause.